

A SZAPORODÁS TÖRVÉNYEI
TÁRSADALOMTANI TEKINTETBŐL.

I.

(Felolvasatott az 1870 február 9-én tartott szakgyűlésen.)

Miért kellett létrejönni a millióknak, melyekben megelevenedtek a göröngyök? — Miért kellett, hogy nép s nemzetek raja lepje el a földet, mely hasonlónak igyekszik tenni a köveket önmagához, ha mind ennek csak az rendeltetése, hogy néhány év után belőlök egy finom fekete portömeg borítsa a felszint, melyet innen felkap s a tengerbe szór aztán az őszi szél? . . .

Hogy az őskori palák sudar pálmákká magasodjanak, hogy a siluri hegyek vörös agyagja most indiánok alakjában futkosson Amerika síkjain, hogy a likacsos triaszmező százezredek múlva — mint halvány síma arc mosolyogjon elénk, — ennek okát bajos megérteni?

Nem maradhatott volna-e minden úgy a mint volt?

Honnan és meddig a metamorphosisok e végtelen sora? Miért e vak, ellenállhatlan ösztön: enni — s azután nemzeni, mikor a nemzett ismét az ételhez lesz hasonló? . . .

. . . Hogy ez örökös átváltozások útján az anyag szellemül, vagy hogy a Cotta nagyszerű eszméje szerint ezáltal a szellem mindinkább kiemelkedik az anyagból, — lehet! legszebb vágyaink is ezt sugallják, de a valódi cél mégis biztosan tudva nincs. Talán új ezredek fognak még kelleni az emberi észnek, hogy e kérdés felé ismét egy lépést tegyen előre — míg minket itt alatt nem enged várni az élet!

Hagyjuk tehát a tudományt futni magasztos útján*), részvé-

*) Azon nehéz, de érdekes kérdésre, hogy mi lehet a földön látható szerves élet örekvésének végcélja, Cotta B. („Geologie d. Gegenwart“ és „Lehre d. Erzlagertätte“) és más gondolkozó természetbuvárok felelete körülbelül ide megy ki: — ha végig tekintünk az állatosztályok különböző fokozatain, azt látjuk, hogy az organismusban a mint *felfelé* haladunk, a test többi részéhez, u. m. az izom, csont, kültakaró stb. szövetekhez aránylag mindinkább az idegtömeg kezd túlsúlyba lépni, úgy hogy míg pl. a legalsóbb állatoknál

tünk és tiszteletünk kísérje bár nemes küzdelmiben, a kérlelhetlen sors tőle minket válni kényszerít, s rideg parancsa a köznapi élet szűk terére int.

Mi Magyarországon vagyunk!

Előnkbe a megfejthetlen nagy helyett apró kérdések tolódnak. Nem értjük hogy miért kell élni, de azt tudni mégis szeretnénk, hogy *miként* lehet.

S e kérdés lássék egy bölcs előtt bármely csekélynek, egy halandóra nézve mégis oly nagy az! — ha pedig amaz óriás családról, a nemzetről van szó, melynek vére forr erünkben, e kérdés kicsinysege mellett is *nagyszerű* leszén, s feledjük hogy ismeretlen a cél, csakhogy megtudhassuk miként kell futni a felé.

* * *

Egy nemzetre nézve alig lehet valami fontosabb a szaporodás kérdésénél!

A természet mindennütt mutatja, hogy valami nagyszerű csak nagy szám mellett lehet, s legyenek bár homok szemek az egyesek, belőlök óriás szikla alakul, ha számuk milliókra megy.

csaknem semmi sincs valami oly nemű szövet, melyet mi idegrendszernek nevezünk, sőt míg a rovarok és hüllőknel is alig teszi az idegállomány a test tömegének néhány tizedre vagy legfeljebb is néhány ezred részét, a madaraknál már csak az agy maga $\frac{1}{260}$ — $\frac{1}{870}$ -ed, az emlősöknel pedig $\frac{1}{43}$ -ad, sőt az embernél egész $\frac{1}{22}$ — $\frac{1}{35}$ -öd részét teszi az összes test súlyának. Az ideg-tömeggel együtt azonban, mint tudjuk, általában a testnek olynemű működésekre való képessége gyarapszik, melyeket a közélet nyelvén *szellemi életnek* nevezünk.

Míg ellenben a mint *lefelé* haladunk, az idegtömeg apadásával együtt az u. n. szellemi életet is elfogyni látjuk; a hüllők, halak és puhányok egész világában nem találkozunk csak egyetlen vonásával sem ez életnek. Melyik kigyófaj tagja producált valaha egy raphaeli festményt? vagy a békáknak, melyik családja képes csak elő is adni a Heydn zenéjét? — az angol alkotmány a maga billjeivel és számos ódon, megfoghatlan páiri jozáival hol van a corallok roppant államában? melyek pedig képesek voltak egykor megépíteni a jura hegyek egész láncolatát s a lassú csigáknak, melyikre tud most csak egy gőzgépet is kombinálni, annyival kevésbbé egy magát jól rentirozó vasút-vonalat tervezni maguk számára az egyik káposzta torzsától a másikig? Az ő egész életök az ember működésének két legalsóbb nemére szorítkozik egyedül: — enni és aztán — — a fajt szaporítani.

A növényeknél pedig már még e két működés is oly igen egyszerű, hogy pl. a moszatoknál az egész életfolyam is alig érdemli meg a táplálkozás és szaporodási elnevezést, mert az csak az elemek, a molecularis erők szereplése, míg végre az ásványoknál ez életnek sem találjuk a mi fogalmaink szerint már semmi nyomát sem.

Ha másfelől a föld rétegek hosszú sorain, s az e rétegekben eltemetve levő állat és növény maradványokon tekintünk végig, a mint ott látjuk magunk előtt az évek milliói alatt létrejött organismusokat a legalsó, a legegyszerűbb puhányoktól fogva fel-felé fokozatos egymásutánban következni az emlősökig, míg végre a legújabb terciár-kor végén bezárja e hosszú lánczat egy nagyszerű, egy complicált egész, legfejlettebb idegtömegéből mint leg-

A nemzetek élének pedig múlhatlanúl nagyszerűnek kell lenni, különben nem élet az . . . Legyen a gondolat bármi szép s nemes az egyesek agyában, csak törpe eszme míg tetté nem létesül egy hatalmas nemzet vállain. Hol van az erő, mely a Mont-Cenist átfúrta, s a hatalom, mely az oczeán alá táviradékot rakott, ha nincs nemzet, mely gondolatnak testet teremtsen?

A nép, az ember tömeg, melyet nemzetnek nevezünk, létét csak úgy értékesítheti, valami jelentést csak úgy vívhat ki magának mint betű a végzet titokteljes könyvében, ha valami nagyszerűt tett, ha *a fejlődés menetét egy lépéssel elősegítette*; — míg ha kicsiny, ha satnya, nyomorék, mely semmi nagy eszmét nem létesíthetett, úgy tűnik előnkbe csak mint egy óriás, de üres kérdőjel, melynek láttára vád jön a később hidegen ítélő történelem ajkaira: „de nem tudom miért is kellett e féregnek élni? melyet kár volt, hogy még születésekor meg nem fojtott a vihar!“

Lehet-e egy nemzetre nézve valami lealázóbb mint ily sorsra kárhozható lenni? Az egyént, mely leéli napjait, mint a jó le-

ifjabb organismus, a *homo sapiens*; akkor lehetlen el nem ismernünk, hogy a földön az egész természet fejlődésével együtt mindinkább csakugyan az idegtömeg nő, s csak a bonczatani eredményeket tekintve mintegy ez látszik a haladás főcéljának lenni. És mivel mint említünk az ideg, az u. n. szellemi életnek a szerve, tehát valóban sok alappal bír azon vélemény, hogy az összes fejlődési törekvésnek, az egész földi életnek iránypontja a *szellemiségnek mindinkább kiemelkedése az anyagból*, vagyis más szavakkal a *tökéletesedés*, a mely két kifejezés lényegileg egy és ugyanaz, mert a mint az u. n. szellemiségnek mindinkább kiemelkedése az anyagból együtt jár az idegrendszernek mind nagyobb kifejtettségével a test többi alkatrészeihez képest, úgy az idegrendszer szabad működése vagyis a szellemi élet mindig egy magasabb fejlettségű, különmeműbb, de sokféle részeiben is egymáshoz illőbb, vagyis közönségesen u. n. *tökéletesebb* szervezetet tételez fel.

És e nézet a legszebb összehangzásban áll az emberiség társadalmi életében tapasztalható haladással is. Mindenütt a jóllét, a kényelem és műveltebb életfelé tör ösztönszerűleg e faj, — azon élet felé, mely alatt a test megkimélve s inkább mentve van a természet mostohaságaitól, hogy könnyen, szabadon fejlődve, finomabbá legyen, vagyis a benyomások iránt érzékenyebb, benne az idegtömeg több, s ez idegek által könnyebben vezérelhető. Hogy a művelődésnek, az u. n. cultur, civilisált életnek véghatása valóban ez, azt világosan mutatják a régibb és újabb koponyák összehasonlított méretei, melyek szerint mint tudjuk az egy és ugyanazon helyen, pl. Párisban fejlődött emberkoponyák most a XIX. század végén majdnem 200 köbcentiméterrel több agyat tartalmaznak, mint a XII. századbéliek. Tehát itt is, az ember kis világában is ugyanazon tendenciákkal találkozunk, melyek a nagy természetben uralkodnak, — a mi a fentebbi állítás igazolásán kívül reánk, a társadalomra nézve még azt is mutatja, hogy tehát valóban a természettől jogosult *szent és igaz azon törekvés, mely az anyagi jóllét gyarapítása és en úton a szellemi élet fejlődésére irányul.*

gelőn vegetáló barom, — a nélkül, hogy valami nyomot hagyott volna maga után, — megvetésünk kíséri sirjába . . . Hát a nemzetet nem, mely ép így nyomtalanúl vesz el? . . .

Ily nemzeteknél a létezésnek nincsen értelme; az ily népnek nagy vétke volt már az hogy született; ha csak ily kicsiny akart maradni, már ekkor megérdemelte a halált, mely az ilyeneknek bármely korán, mégis későn jön el. — —

A természet egy nép előtt sem szabta meg a határt, hogy ne nőjön óriásra, hogy ne dagadjon fel mint az árvíz, mely elönti a magas hegyeket, hogy elvonulta után mindenütt termékenyítő iszapot hagyva hátra, aztán tovább folyhasson az átváltozás végtelen folyama; — óh nem! a természet semmi esetre sem tette ezt, ő sokkal bőkezűbb a kegyetlen gúnyban, ő megengedi a legnyomorultabb lénynek is, hogy perczek alatt milliókra nőjön, s hogy ha tetszik és képes reá, beborítsa akár az egész földszinét.

A szaporodási képesség, mely a lényeknek adatott, csaknem határtalan. Egy nyomorult haraszt (*Aspidium filix*) Bronn szerint 15,000.000 utódot képes egy nemzésre létre hozni, s a dohány egy virágjában Ray 300.000 magvat talált; az *Orchis morio* egyetlen antherájában 120.000 hímpor fejlődik, sőt még a nemes szőlő, s a vanília is 20—25.000 utódot volna képes létre hozni egyetlen virággal.

Az állatoknál Ehrenberg szerint a *Vorticella* négy nap alatt 140 billió ivadéknak örvend s az ocsmány galandócz 10.000 méhében 42 millió fatyja szendergi reménytejes álmát; a hajféreg pedig egy nap alatt 8,000.000-et tojik, míg a heringből 400.000, a menyhalból 120.000 poronty jön minden nemzés után a napvilágra!

Sőt hogy sokkal csekélyebb mervű születés mellett is mily óriás nagy és gyors lehetne az elszaporodás, azt a kisebb képességű fajok példáiból is eléggé láthatjuk.

Prof. Huxley csak egy oly növényt vesz fel, mely évenként nem hozna többet mint 50 magot, a mi pedig ritkaság közöttök, s mégis, ha e magvak mindenike csak 1 négyszeg hüvelyknyi tért kívánna is meg a kifejlődésre, már 12 év múlva annyian lennének az egy ősz utódai, hogy teljes lehetlen volna számukra

helyet találni az egész földszinén, mert a száraz összes területe körülbelől;

204.738,912.000,000.000 négyszeg hüvelyk, holott amaz egy növénynek XI-dik évbeli 97.650,000.000,000.000 utóda a XII. évre már:

4,882.500,000.000,000.000-ra szaporítaná a harmadizbéli dédunokák számát, a melyek közül tehát már 4,677.762,000.000-nak vagyis a szülöttek 95%-jének (!) nem jutna hely a megtelepedésre.

A lassan szaporodó elefánt is, mely pedig 30 éves korától 90-dik éveig alig 3 pár utódot bír létre hozni, 500 év alatt csak egyetlen pártól mégis 15 millióra szaporodnék. (Darwin, On the Origin of Species. 73 l.) Vagy még közelebbi példát említve, mi magyarok bár a végeredményt tekintve, úgy látszik nem sokkal vagyunk szaporábbak az elefántnál, mert 1000 év után is csak 7 millió vagyunk, — mégis a természettől megengedett úton már 100 év múlva annyian lehetnénk, hogy nem volna e hazában elegendő hely számunkra.

Az emberiség ugyanis általában minden 25 év alatt megkét-szerezi magát. Ha már most a Magyar birodalom népességét 15,271.000-re vesszük fel, a birodalom területe pedig 5822.3 négyszeg mértföld, vagyis 58,220.000 cat. hold: ebből most minden lakosra 4.3 hold esik. Tudván, hogy az ipar s tudomány fejlődésével az ember mind kisebb és kisebb területről képes megélni, ha csak $\frac{1}{4}$ -ed rész holdat veszünk is fel egy ember megélhetésére szükséges alapúl (habár mint tudjuk az iparilag legfejlettebb államokban, mint Anglia s Belgiumban is 2 hold jut egy-egy lélekre, a mi mellett mégis kénytelenek sokan kivándorolni) mégis már 100 év múlva nálunk 11,470,000 egyének nem lenne hely, mert az ország összes területe 232,880.000 ily $\frac{1}{4}$ -ed holdas részt ad ki, míg a lakosság már akkor 244,350.000 lenne legalább is.

Továbbá Dr. Sauer szerint (Academiai Értesítő, 1864. III. 299.) Magyarország összes népessége már a honfoglaláskor 3 millióra levén becsülhető, ebből 500 év után:

1300-ra	3,145.088	millió
1800-ra	3,297.863,794.688	„
1850-re pedig	13,791.455,178.75	„

vagyis körülbelül majdnem 14 trillió lehetne most Magyarország összes népessége, — a mi helyett van azonban a mint látjuk az alig észrevehető töredék fractió, a 15 millió.

Honnan ez óriás differencia? Mi az oka ez iszonyú különbségnek, hogy ily roppant szaporodási képesség mellett mégis ily parányi a valóságos szaporodás?

Nem minden lépten azt érezzük-e, hogy legszebb törekvéseink azért vesznek füstbe, mert számunk ily kicsiny? s nem minden nap azt érezzük-e, *hogy volnánk csak 10 millióval többen, csak 25 millión, mint Anglia népe s nem volna sorsunk e megaláztatás?* — és nem lehetett volna-e ennyit meggazdálkodni a századok alatt? — mi e 10 millió a 14 trillióhoz képest?

A szaporodás olyan mint a meggazdagodás, a végeredményi szám a bevétel és kiadás egymáshoz *arányától* függ, nem pedig mint sokan tévesen hitték egyedül a bevétel nagyságától. Legyen bármely nagy a bevétel, ha nagy a kiadás is, nem lehet nagy a többlet.

A lények szaporodásánál e két tényező a születés és halál; ezeknek törvényeit kell tehát ismerni, ha kezünkbe akarjuk tartani a hatalmat, melylyel amaz arányt óriásra emelhetjük.

A törvények azonban, melyek az élet e két nagyszerű tümenyét igazgatják, a szerves lények világában mindenütt egy és ugyanazok: a közönségiesen u. n. *kérlelhetlen physikai törvények*, melyeknek hatalma alól az ember, míg ember marad, ép oly kevéssé képezhet kivételt, mint a hitvány ázalag nem, melynek millióit hozza létre, s millióit fojtja meg egy szép napsugár vagy egy hűvös éjjel.

E törvények ismerete tehát az, mely kezünkbe adhatja ama sovárgott hatalmat, a *törvények ismerete segíthet nőnni milliókra*; s nem természetes-e, hogy míg ama hatalmat a növekedés törvényét bárhol másutt, csak ott nem kerestük, hol azok valóban és egyedül feltalálhatók, míg a szaporodást csak a kormányzás s a társadalmi institutiók így vagy amúgy idomítása által akartuk elő-

mozdítani, a nélkül hogy az ezek alatt elrejtve szereplő természeti törvényeket ismertük volna, csak sötétben tapogatódtunk, s az óhajtott czélt, ha a természet maga nem adott világos útmutatást olykor itt-amott, rendszeren nem találtuk el.

Az államférfiaknak, a törvényhozóknak a természet törvényeit ismerniök kell! Bevallják ezt az újabbkori sociológok, statisticusok és nemzetgazdák is egyaránt; elismerik, hogy habár mint legfejlettebb, agyára, szellemi képességeire nézve legmagasabban álló lény, az ember társadalmi együtt létezésében oly életviszonyokat hozott létre magának, melyek a kültermészettől egészen függetleneknek látszanak, de mégis egész élet alapjára és különösen szaporodási mozzanataira nézve ugyanazon nyers physikai törvényeket követi, habár öntudatlanul teszi is ezt, melyek az egész szerves természet fejlődését vezetik.

Vagy más szavakkal fejezve ki magunkat: igaz ugyan hogy az ember tenyészetére s szaporodására, — mint a kínél az u. n. szellemi élet szerve, az idegtömeg a legnagyobb mérvben van meg az izom és csont tömeg felett — *sok oly tényezők vannak befolyással, melyek a természetben nem létezöknék látszanak*, pl. műveltség, vagyon, polgári szabadság stb., de mivel részint az ezen tényezők hatásának felfogására szolgáló szerv, az agy, a physikai erőkből fejlődik, részint magok ama tényezők is physikai erőkből jönnek létre, mint pl. a vagyon: végeredményileg az embernek mint egész élete úgy szaporodása is a physikai erőktől függ.

Természetes tehát, hogy ha az emberi-nem tenyészetének, szaporodásának valódi alapjait keressük, azt csak a physikai törvényekben találhatjuk fel és habár a gyakorlatiasság kedvéért a szaporodás tényezőit két részre, u. m. *természeti és társadalmiakra* osztjuk is, az előbbieknék kell adnunk mindenesetre az elsőséget.

a) *A természeti tényezők.*

E tekintetben figyelmünket legelőször is egy nem kevésbé relytélyes mint ellenállhatlanul intézkedő hatalom, a *szülőök rokonsága* vagy a másként u. n. *ivari rokonság* ragadja meg.

Eléggé tudva van, hogy sokszor ugyanazon növény- vagy állatcsaládnak szerkezetre nézve egymáshoz csaknem egészen ha-

sonló fajai nem bírnak egymással tenyészképes utódokat nemzeni, míg megfordítva néha külszerkezetre egymástól nagyban elütő, sőt leszármazásukra nézve is egymástól nagyon távoliaknak látszó fajok is képesek erre.

Ezen tüneménynek magyarázatára a tudományban egy, a két faj között létező állítólagos belső viszony van felvéve, melynek neve *ivari rokonság*. A kérdésre azonban, hogy micsoda tulajdonkép azon rejtélyes belső hatalom, mely oly ellenállhatlan erővel köt itt, majd elválaszt amott, kérdezzük csak meg, aligha tudnak felelni a physiológok.

De e tény utoljára is áll, s nekünk ignorálni nem lehet; nem lehet tagadni a természet azon látszó szeszélyét, hogy most itt távoliakat szeret összehozni, míg amott elválasztani akarja a közeliakat.

A kérdés csak az: mi lehet célja az új enygmának?

Hogy a természet az egymástól igen távol álló egyéneket vagy egész különfajok tagjait nem akarja közösülésre bocsátani, ez oly tünemény, melylyel eléggé ismertesek vagyunk. Ki ne tudná, hogy a kutya és macska egymással „nem jó barátok“, s ki látta volna valaha hogy az almafa buzát teremjen?

De másfelől meg sokszor az egymáshoz legközelebbi s leg-hasonlóbb rokonoknak sincs megengedve az egyesülés; a *Verbascum nigrum* kóczos hímpora nem képes megtermékenyíteni a vele egy virágban ülő s egyenlő fejlődésű nővér bibejét, míg a *V. flamoides*ét igen!

Ezen tünemény, mely az állatoknál eléggé ismerve, de talán ép ezért fel nem tűnve, eddig csaknem figyelem nélkül hagyatott, a növényeknél érdekes kutatásoknak lett tárgyáa az újabb időben, mióta a fajkeletkezés elmélete daczos harczra tüzelte az ellenfeleket.

S imé! mi az eredmény? A természet ha csak lehet, úgy állítja be az egy és ugyanazon virágban kifejlő nemi szerveket, a hímportartót és a bibét, hogy amarról erre semmikép ne juthasson a hímport. Ott van az *Aristolochia*, ott vannak a Kosborok, violák stb. száz és száz számra, melyek szerkezete s a velők tett kísérletek is vilá-

gosan mutatják, hogy saját hímporuknak nem szabad jutni saját bibéjükre.

E tünetny azonban nem áll egyedül.

A ki a viritó gabna-földek mellett halad el, nézze csak meg, azt fogja tapasztalni, hogy az ugyanazon virág hímszála nem dugják ki fejöket a bibékkal egyidejűleg a polyvák közül, hanem a mikorára a bibe kiér, hogy megkaphassa kedves osztalékát, hím testvére már rég elszáradt, idegen házból származott nősziat termékenyítve meg hímporával.

Ez u. n. *dichogamia*, mely valószínűleg minél több megfigyelés történik, annál több növényfajnál lesz észlelhető, a Brussonetiák, a Characeak, Angiospermak, Urticaceak, Pileák, stb., fajainál már eddig is kétségbe vonhatlanul be van bizonyítva.

Ehez hasonló tünetny a *heterostilia*, a Primulaceák, *Linum perenne*, *Oxalis*, *Litrum*, *Salicaria* és több növényfajnál. Ezekben, ha egyidejűleg fejlődnek is ki mindkét nemi szervek a virágban, rendszeren nem egyforma hosszúak azok, vagy a hímszálak hosszabbak a bibéknél vagy megfordítva, s ez esetben mit tapasztalunk? azt hogy a hosszú hímszál hímpora csak hosszú bibét termékenyíthet, a minőt pedig csak más virágban talál fel.

Hát még ha a *diclinatio*, *impotentia* stb. névvel nevezett ilyenmü, eddig még eléggé nem ismert tünetnyeken által haladtunk, nem végtelen hosszú sorát fogjuk-e feltalálhatni a tényeknek, melyek világosan mutatják, hogy *a természet ép úgy iszonyodik a közeli eredetüek egyesítésétől, mint a nagyon távoliakétől.*

Amazoknál ha lehet is utódot létre hozni, az elhal; ezeknél pedig vagy ritkán vagy épen nem lehet.

S miért mind ez, e készakarva nehezítése a szaporodásnak?
Csupán hogy annál inkább korcsok képződjenek!

Hogyan?

Lehetséges volna ily absurdum? Feltehető, hogy a természet ily ellenkezésbe akarna jönni önmagával?

Hisz ő kiveszésre kárhoztatta a korcsokat, már születésekkor kimondta rájuk a halált!

Nem mindig igaz az, mi első pillanatban igazságnak látszik!

„Vándor állj meg! korcs volt anyja vére,
 Más faj állott a kihunyt helyére,
 Gyenge fővel, romlott, szivtelen“

— ezt mondja a költő, de csak is a költő s nem a physiológ!

Gyakran látjuk, hogy az elfogulatlan vizsgáló s a tényeket hidegen regisztráló tudomány azon nehéz helyzetben találja magát, miszerint kénytelen ítéletével a századok óta elfogadott, a közvélemény által szentesített s az élet vérébe átment nézeteket gyökereiben támadni meg.

Így vagyunk a korcsképződmények tanával is.

Tulajdonkép korcsnak kell neveznünk mind azt, mely két külön faj vagy válfaj közösete által jön létre, mely tehát mint szüleihez nem hasonló, azok mindenikétől elütő tulajdonokkal mint valami új jelenik meg előttünk.

Az ilyet aztán utáljuk már azért is, mert új, de utáljuk még inkább azért, *mert új tulajdonainál fogva oly dolgokhoz képes hozzá szokni, melyekhez mi régiek nem vagyunk képesek*, s ha aztán a mindenünnen reá zúduló ellenszenv között csakugyan eltalál veszni, rá fogjuk, hogy már a természettől is halálra volt ítélve, hogy a korcsok halandók.

Pedig dehogy! ép ez üldözött fiak vannak rendeltetve az ősi név fentartóiúl.

A korcsok igaz! mindig kihalásra látszanak hajlandónak lenni, de csak annyiban, a mennyiben rendesen kevesebb utódot hoznak létre mint szülők vagy épen semmit sem. Azonban ha ez valami ocsmány tulajdon, akkor megvetéssel kell bélyegeznünk mindazon népeket, melyek most a kultura legmagasabb fokain állanak, az angolt, a németet; ellenben tiszteletünk s részvétünkkel adózni a vad mexicóiaknak, mert míg amazoknál csak 45 — 50 lélekre esik egy új szülött, addig ezeknél minden 16-ra jön egy nyomorék.

Igaz! továbbá hogy a korcsok *változásra hajlandók*, könnyebben megszoknak az új viszonyokhoz mint a tiszta vér utódok, — köpenyeg forgatók! de ugyan képesek vagyunk-e feltartóztatni a természet kerekét, hogy ne forogjon, hogy ne változzanak körülünk a viszonyok, hogy a föld mindig azon útat fussa, hogy ne

ingadozzék tengelyével, hogy ne sülyedjen itt a tenger alá mi hegy volt, s hogy ne változzék izzó homok lapályá mi előbb a tenger mély feneke volt?

Ha ezekre képesek vagyunk s megbirjuk parancsolni a természetnek hogy ne változzék, akkor et bien! ám fojtsuk meg mind azt, mi a változó viszonyokkal együtt változni kész s igyekezzünk megcsontosítani, megdermeszteni mindent!

Míg ezt nem tehetjük, annak mely mérsékelt változásra kész a korcsoknak missiója van!

Természetes, hogy a korcsok ez őket életre képesítő tulajdonokat a szülők különbfélesége szerint különböző mértékben öröklik, egyiktől ezt, másiktól amazt. Nagy befolyással van e tekintetben az is, vajjon az apa vagy az anya származott-e ez vagy amaz fajból, s vajjon közelebbi vagy távolabbi rokonok voltak-e azok? Az apától a belső, az anyától a külső, az alaki tulajdonokat öröklik; ha azok közelebbi rokonok voltak, jobban, — ha távolabbiak kevésbé összeolvadva maradnak bennök fel e tulajdonok, s e szerint szaporodási s változási képességek is különböző fokú lesz. De azt minden lépten nyomon mutatják, hogy a szülők *rokonsági foka óriás horderővel bír az utódok életképességére*, természetére s így azok fenmaradására s ezáltal a faj szaporodására.

S képzeljük már most az emberi társadalomra alkalmazva mind e tanokat, — e tanokat, melyek szerint az adott határon belől *minél távolabbi rokonok a szülők*, annál kisebb azok utódainak száma, de annál erőteljesebbek, s a szülők tulajdonait annál inkább elkülönözve bírják magokban, és a változásra annál képesebbek, míg ellenben megfordítva, *minél közelebbiek*, — utódaik annál számosabbak, de annál kevésbé erőteljesek és képesek a változásra; — képzeljük, mondom, az emberi társadalomra alkalmazva mind e tanokat, melyek szerint még annak is vajjon az apa vagy az anya származott-e e vagy ama fajból, mely példáulú testileg erős, de szellemileg fejletlen, oly döntő befolyása van az utód egyéniségére, és befogjuk látni, hogy e mélyen szereplő physikai tényeknek, az ivari rokonság törvényeinek titkon mily óriás hatása lehet a népek szaporodására s fejlődésére *kivált ott, hol egymással válfaji rokonságban levő*, de e tekintetben egymáshoz távolabb és

közelebb álló oly népfajok vannak, összekeveredve s érintkeznek mint szomszédok folyvást egymással, melyek szokás, természet és fejlettség tekintetében annyira eltérnek egymástól, mint pl. épen a magyarországiak!

Nem könnyen érthetőnek találjuk-e e szerint, hogy míg pl. az oly heterogén elemekből annyiszoros keveredés útján létrejött angol nép, a föld minden viszonyaihoz megszokva, a világ urává képes volt felküzdenie magát, s bár a születési szaporaságra nézve csaknem a legalsó fokon áll, mégis az egyének erőteljessége s életképessége miatt a legnagyobb mérvben szaporodik: — addig a tisztán fenntartott vagy szerencsétlenül vegyült népfajok jóllehet sokat szülnek, mégis egyre apadnak s a változó körülményekkel megbarátkozni nem bírva, folytonos halál-küzdelem alatt sorvadnak, bár fel-felhangzik olykor egyes őrszellemeik intő szózata:

„ pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk !“

DAPSY LÁSZLÓ.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.